

Heemkundekring Bergelijk

de Keersopper

nr 37

In dit nummer:

Kiske (Keeke) Sengers

Frits van der Heijden

p 2

De sigarenmakers staakten in 1903 – deel 2

Piet Aarts, Wim van Dooremolen

p 7

Creatieve soldaat in Bergeijk

Cor van Lent

p 18

Een nieuwe parochie in Bergeijk; Parochie St. Petrus ?

Wim van Dooremolen

p 23

VAN KLOOSTERKERKHOF TOT PRIEEL

Honderd jaar kloostergeschiedenis in Bergeijk

GESCHIEDENIS

In Bergeijk stond vroeger een groot klooster van 17 huizen. Het klooster was een belangrijk centrum van de parochie. Het klooster was een belangrijk centrum van de parochie. Het klooster was een belangrijk centrum van de parochie.

ONDERWIJS EN BEJAARDENZORG

De kloosterzusters hadden een belangrijke rol te spelen in het onderwijs en de bejaardenzorg. Ze hadden een school en een bejaardenzorghuis. Ze hadden een school en een bejaardenzorghuis. Ze hadden een school en een bejaardenzorghuis.

EERST ZISTERS EN DAARNA BODEERS

In 1873 gingen twee kloosterzusters over naar de Pater Augustijnzusters. Zij hadden een speciale verantwoordelijkheid voor de bejaardenzorg. Ze hadden een speciale verantwoordelijkheid voor de bejaardenzorg. Ze hadden een speciale verantwoordelijkheid voor de bejaardenzorg.

HERINNERINGEN AAN HET KLOOSTER

De kloosterzusters hebben een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van Bergeijk. Ze hebben een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van Bergeijk. Ze hebben een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van Bergeijk.

- Het klooster van de Pater Augustijnzusters
- Het bejaardenzorghuis
- Het schoolgebouw
- Het Pater Augustijnzusters
- Het klooster van de Pater Augustijnzusters

In de Keersoppers 23 tot 31 werd verhaald over de geschiedenis van het klooster te Bergeijk 't Hof.

Nu heeft de gemeente nabij het prieel, wat vroeger kloosterkerkhof was, een informatiebord geplaatst. De heemkundekring leverde de informatie.

Heemkundekring Bergeijk

info@heemkundekringbergeijk.nl

www.heemkundekringbergeijk.nl

Rabobank Bergeijk IBAN NL95RABO0101373627

DE KEERSOPPER

NR 37

maart 2015

HEEMKUNDEKRING BERGEIJK

Hallo, heemkundevrienden,

De aandacht van onze vereniging gaat deze maand uit naar het samenstellen van een nieuw bestuur, vooral een nieuw Dagelijks Bestuur met als voorzitter Marianne Verhees en secretaris Martien Veekens.

Na het verschijnen van 'de Keersopper' nr. 33 (juni 2014) bevat ons periodiek voortaan meer kleur nu we het zelf kunnen afdrukken. Vanzelfsprekend zeggen wij dank aan de drukker voor de afgelopen negen jaren.

In deze Keersopper:

- Frits v.d. Heijden vertelt over een middenstander uit zijn jeugd;
- We verhalen verder hoe het ging met de staking van sigarenmakers in Bergeijk in 1903, een ware dorpsrel.;
- Cor van Lent verhaalt over zijn contact met mevrouw Visser-Mooy over de creatieve soldaat in Bergeijk
- Als laatste artikel een tevergeefse poging om de naam van de eeuwenlang vereerde Sint Petrus voor de Parochie Bergeijk te behouden.

Veel Leesplezier

Wim van Dooremolen

Redactie: e-mail doorem@planet.nl

Wim van Dooremolen

Cas van Houtert

Ad Tilborghs

Daniel Vangheluwe

Martien Veekens

Jaap Bussing

Kiske (Keeske) Sengers

Frits van der Heijden

Voordat we over Keeske Sengers vertellen eerst nog wat over de geschiedenis van zijn woning.

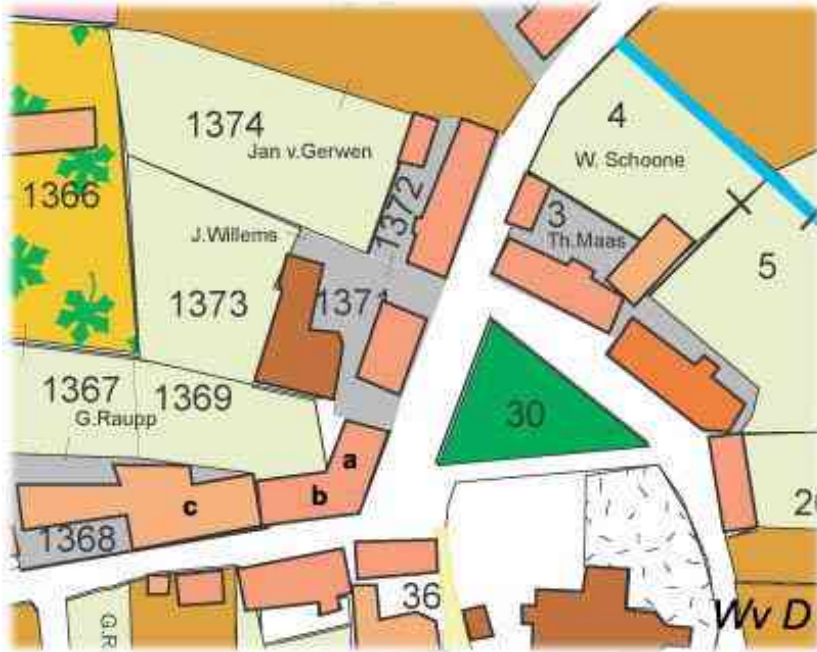
De huzaar Dr. G. Raupp (1723-1793) bouwde in 1751 een woning op 't Hof in Bergeijk en wel op de hoek van het marktplein, vroeger het kerkplein, daar waar men het plein verlaat richting Loo/Weebosch.

Hij veranderde z'n bestaande woning t.b.v. de apotheek (links op de foto). In 1768 verbouwde hij zijn huis tot een aanzienlijk gebouw, inclusief leien dak en torentje.

Zijn zoon, dokter (Godefridus) Mattheus Raupp (1775-1858), vergrootte het fraaie burgerhuis door aanbouw (westwaarts) met stallen en schuren t.b.v. een landbouwbedrijf. Dr. Raupp hield in zijn vrije tijd zich daar graag mee bezig. De gevellengte werd van 45 meter naar 61 meter vergroot. Met (*volgens meester Panken*) bezit soms van meer dan 20 melkkoeien, nog een groter aantal kalveren, 8 landbouwpaarden, verscheidene varkens en 2 kudden schapen, was deze liefhebberij goed voor de werkgelegenheid.

De landbouwer Mattheus Raupp is een verhaal apart. Hier verhalen we verder over het pand

a =woonhuis

b =apotheek

c =stallen

Centrum Bergeijk 1832

De zoon, Frederic Raupp (1814-1878), gebruikte het pand van 1854 tot 1878 voor de dokterspraktijk. Na zijn dood in 1878 maakte zijn zoon August in 1879-1880 in het lage gedeelte een sigarenfabriek. In 1880 werd het in gebruik genomen en waren er 20 personen werkzaam volgens meester Panken. Raupp leverde het merk Sarphati.

Begin oktober 1886 werd meester Panken verrast door de plotselinge sluiting van de sigarenfabriek van Raupp. De fam. Raupp verhuisde in 1887 naar Stratum, waar August Raupp Jr. later nog wethouder was.

Het Herenhuis en de daaraan liggende fabriek werd in maart 1887 verkocht aan Apotheker P. Jansen uit 's-Hertogenbosch. Hij liet het huis in 1893 verbouwen tot kazerne voor de brigade Marechaussees.

Frederic Raupp

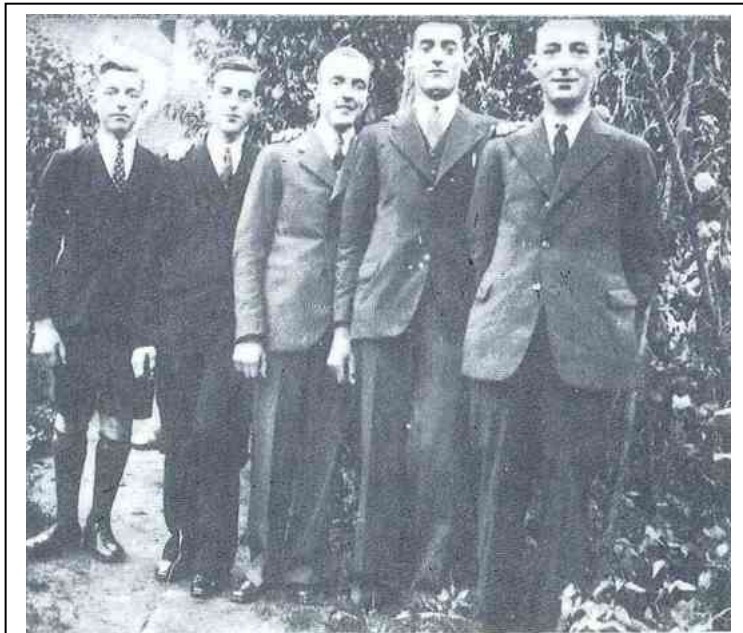
Later kocht Keeske Sengers het gedeelte links van het Herenhuis waar de sigarenfabriek in gevestigd was.

In de langwerpige aanbouw richting Molenakkers werd een beugelbaan aangelegd; op de hoek werd een café geopend.

Omdat de zonen van Keeske gingen timmeren

en bouwen werd de plaats van de beugelbaan gebruikt voor het maken van deuren en kozijnen.

Het werd snel te klein en daarom bouwden de Gebroeders Sengers een werkplaats, ongeveer waar nu de Primera is gevestigd.

De gebroeders Sengers Kees, Janus, Gust, Frans en Fons.

Toen ze met hun werkplaats naar het Kerkhofpad (Hulsakker) verhuisden en de oude werd afgebroken, is de betonnen vloer van de oude werkplaats nog enkele jaren gebruikt als rolschaatsbaan. Rolschaatsen was in die tijd in bij de jeugd.

Maar nu over Kiske Sengers. Wie was Keeske Sengers? Op z'n Bergaiks noemden wij hem Kiske Sengers.

Kiske was geboren in Bergeijk op 24 maart 1883 en overleden op 12 september 1956 in Eindhoven. Hij was getrouwd met Maria van Gompel (1879-1920) winkelierster te Bergeijk, Hof A 141.

Kiske was herbergier van Café "De Bonte Os". Dit lag precies op de hoek. Vanwege het café noemden ze hem ook wel Kiske Tap. Om de kost te verdienen voor zijn kroost van 6 kinderen had hij vroeger meerdere baantjes. Hij was één van die mensen, die waarschijnlijk 12 ambachten (zonder die ongelukken) gehad heeft. Hij was o.a. herbergier, kruidenier, handelaar in groente, fruit en vis. Hij deed ook schoen lappen. Vandaar dat ze hem ook wel Kiske Lap

*Kees Sengers en Marie van Gompel
op hun trouwdag in 1910*

noemden. Daar kan ik me niks meer van herinneren. Wel dat hij ook kapper was. In het pand stond nog de bar een paar tafeltjes met stoeltjes. Getapt werd er niet meer, wel borreltjes nippen.

Achter die dubbele deur “ knipte” hij je haar.

Marietje van Gompel staat in de deuropening van Keeske Sengers Çafé De Bonte Os. Links op de bank voor het woonhuis van Lommers zit Anna Lommers. De straatjongens zijn v.l.n.r. Piet Verhees; Fons Sengers; Frans Verhees en Frans Sengers. Foto 1925

Kiske woonde toen in bij zijn zoon Fons die in het woonhuis tussen het café en de werkplaats.

Mijn opa ging op zaterdag altijd naar Kiske om zijn baard af te doen (zich te laten scheren). Daar kan ik me het een en ander nog van herinneren. Een kleinzoon van Kiske vertelde dat er soms wel een stuk of vijf-zes oudere mannen kwamen om zich te laten scheren. Ze zaten te buurten en te borrelen. Kiske riep er dan geregeld eentje voor onder de schors (scheermes). In de jaren '50, toen ik een jaar of 8 was, moesten wij van ons thuis daar ook naar de kapper. Wij kregen een kwartje mee en fietsten naar Kiskes en pakten een stoel in de rij om op onze beurt te wachten.

Voor de kermis moesten we ook naar de kapper. De deur stond dan in de zomer meestal wel open. Op vrijdag en zaterdag waren ze de kermis aan het opbouwen en dan gingen we toch wel efkes naar buiten kijken, want dat konden we maar ene keer per jaar zien. Toen was het gezegde ook al opgestaan is plaatsje vergaan. Als we weer binnen kwamen, waren er weer andere kinderen en was je plaats bezet, dan konden we weer achteraan aansluiten.

Het gebeurde ook wel eens dat je het kwartje onderweg verloor en dan stuurde Kiske je ongeknipt naar huis.

Kiske knipte met een knipapparaat dat net niet uit de middeleeuwen kwam. Hij bewoog de mesjes met de hand op en neer en tegelijk omhoog.

Dat ging niet altijd even gemakkelijk, want soms plukte hij weleens een stukske teveel weg. Dan liep je enkele weken een beetje voor schut rond. Daarom gaven wij hem de bijnaam "Kiske Pluk". Als je geknipt was, was het net of hij je een pispot op je kop gezet had onder het knippen.

Kiske ging op sommige plaatsen ook thuis knippen o.a. op de Lage Berkt. Daar waren ook wel eens trubbels. Hij was een jongen aan het knippen en toen hij half klaar was ging zijn machientje kapot en hij had geen onderdelen bij. Op en neer fietsen om ander messen te halen, was nogal wat, dus moest de jongen met een half geknipte kop achter op de fiets mee naar 't Hof. Deze schaamde zich dood met zo'n kapsel door het dorp te moeten. In de "knipperij" werd de rest van zijn haar geknipt.

**) Met dank aan Josë van Lierop-Sengers voor de foto*

*Frits Wichard schilderde Kees z'n kapsalon *)*

Al een paar maal las ik in uw blad iets over Bergeijk. Ik herinner mij, dat ik in 1916 van de Marechaussee-school als jong politiemann in Bergeijk werd geplaatst.

Als zuid-Hollander wist ik het niet eens te liggen. Enfin met de trein naar Eindhoven, overstappen op het treintje naar Valkenswaard en na veel vragen kwam ik in Bergeijk terecht. Daar hoorde ik al gauw over de heer Panken spreken, die woonde destijds op de markt en dreef een sigarenwinkel. Sigaren, toen 5 stuks voor een dubbeltje dat waren toen hele beste. De heer Panken kwam steeds helpen en deed 5 sigaren in een zakje, maar direkt daarop; nu moet u deze eens proberen en deze en deze. Zodoende kwam je met soms 8 sigaren de deur uit en wat wel goed uitkwam want het traktement was toen maar zozo.

Wij waren toen in de kost, de naam ben ik vergeten, zo van een cent of 70 per dag, een best kosthuis hoor. Toen kreeg ik voor het eerst een kersenstruif op mijn bord, daar had ik natuurlijk nog nooit van gehoord maat met een lap spek erin, fijn hoor. Er was toen een schoenmaker, tevens barbier. Toen ik voor het eerst bij hem kwam stelde hij de vraag voor 5 of 3 centen. Het verbaasde mij wel en ik vroeg wat is het verschil tussen 5 of 3 centen. Ja, zei hij, voor 5 centen gebruik ik water en voor 3 centen tuf ik op je bakkes. Dat wilde ik zo nog even ten berde brengen over Bergeijk.

B. Groeneveld sr.

Kiske was echt dorpsfiguur waar we enkele jaren naar toe zijn gegaan. Toen hij niet meer kon, zijn we overgestapt naar zijn overbuurman kapper Toon de Wit, die rechts in het huis van Lommers (op foto pag.6) woonde.

In nevenstaand krantenartikel van rond 1950 wordt Kiske als barbier door een Zuid-Hollandse marechaussee beschreven.

Tot zover over het eerste doktershuis en de aangebouwde apotheek van Bergeijk, de "boerderij", kruidenierszaak, het café en de "kapsalon" en de timmerwerkplaats.

In 1962 is alles gesloopt en zijn we een stukje historisch Bergeijk kwijt geraakt. Het standbeeld van het Hermenieke en een Chinees restaurant staan nu op deze historische plek.

De sigarenmakers staakten in 1903

De staking bij de sigarenfabriek van Fried Aarts gaf in Bergeijk veel beroering en niet alleen daar.

Discussies werden gevoerd o.a. via de Meijerijische, de Eindhovensche, de Tilburghse Courant en de Peel&Kempenbode. We verhalen uit publicaties in de periode 19 tot 27 augustus 1903.

In de vorige Keersopper lazen we hoe de notabelen van Bergeijk de sigarenfabrikant Fried Aarts verdedigden tegen de N.R.K. tabaksbewerkerbond.

B & W, raadsleden en kerkmeesters traden in 't geweer. Reacties konden niet uitblijven; verbazing v.w.b. de ondertekenaars, maar natuurlijk ook van de aangevallen bond.

De adviseur van de Bond, A.v.Erp, reageert direct en schrijft:

“Wij komen later op dit fameuse stuk terug(zie **3**), en constateeren voorloopig dat de werkman over wien het gaat, niet zelf heeft bedankt, maar door den meesterknecht is ontslagen om het lidmaatschap van den Bond, en dat dit ontslag door den Patroon is gehandhaafd. Wij betreuren het echter, dat deze werkstaking door de openbaarmaking van dit stuk zal verlengd worden en dat wij verplicht worden de handelwijze van den Patroon en zijn Advocaat aan het publiek bekend te maken.”

Was de brief wel door de notabelen bezorgd? Twijfels over de herkomst van wat we 'de notabelenbrief' zullen noemen..

2. 22 augustus 1903.

“M. d. R.

Een enkel woordje s.v.p. naar aanleiding van een, schijnbaar naar vele bladen gezonden, doch door weinigen opgenomen, ingezonden stuk uit Bergeijk, m.i. alleen geschreven om den invloed van giften te verminderen en de stakende arbeiders in het ongelijk te stellen. (*treurig voorwaar.*)

Vooraf echter de vraag. Is het stuk werkelijk door hen wier naam er onder staat verzonden?

De Prov. Noordbr. en de Bossche Courant, wiens nauwkeurigheid ik dikwijls bewonderde, schrijft in een correspondentie, doelende op bewust stuk althans het volgende:

“Ook wij ontvingen dat stuk, doch wij meenden het terzijde te moeten leggen, daar ons niet blijkt of wel werkelijk dit stuk afkomstig is van degenen, wier naam staat onder het autografisch vermenigvuldigd schrijven. Een begeleidend reepje papier, eveneens op dezelfde wijze bedrukt, met verzoek om opname, is evenmin van een handtekening voorzien, zelfs niet van een naam. Ook komt het ons voor dat het adres met een verdraaide hand is geschreven en het stuk is ter post bezorgd niet te Bergeijk, maar op een trein en waarschijnlijk- zoals men ons inlichtte, ten postkantore alhier – te Amsterdam.”

‘Aangenomen echter dat het stuk door of met medeweten van het elftal verzonden is, dan vraag ik is er nog iets onnoozelers dan te zeggen:

‘Toen dus begin Mei jl de sigarenmakers van Bergeijk opgeroepen werden om zich te vereenigen en aan niet bekend gemaakt spreker uit ’s-Bosch daartoe zou overkomen, had de heer Aarts alle reden om te vermoeden dat, aangezien hem, den voorstander der R.K. organisatie, de plannen van oprichting geheim waren gehouden, er van een neutraal (socialistisch) vereeniging sprake was. Redenen waarom hij zijn misnoegen te kennen gaf.’

Immers:

1^e Wel degelijk is door de pers bekend gemaakt door welken spreker en voor welke vereeniging zoude opgetreden worden.

2^e Wat gebeurt er in een plaatsje als Bergeijk zonder dat men het vooraf weet ?

3^e Zoude den neef van A. (*Burgemeester P.Aarts, red.*) niet geweten hebben of een socialist of een katholiek optrad ?

4^e Had de Heer A. niet kunnen hooren wat gezegd werd.

5^e Waarom ergert zich A. over niets uitzonderlijks...

6^e Waarom moet er de schijn aan gegeven worden als zoude de Eerw. Heer Pastoor van Bergeijk onwetend geweest zijn met wat er in zijn parochie gebeurt.

Kom, kom.

'Dat de Heer A. daardoor ontstemd was en zijn misnoegen over de wijze van optreden tegenover zijn volk uitte, is begrijpelijk.'

Eene mooie bekentenis.

Hoe de Heer A. zijn misnoegen te kennen gaf meldt het stuk niet en toch schildert men met de mooiste kleuren die te vinden zijn de verdruchte onschuld van den patroon.

Het slot vooral A, treffend , hartverscheurend bijna.

' De meeste hunner namen met tranen in de oogen afscheid van den patroon.'

Waarom? Werden zij gedwongen om heen te gaan of gingen zij uit eigen beweging.?

Eindelijk nog eens gezien wie het stuk onderteeekenden.

1^e P.Aarts, Burgemeester (familielid van de patroon)

2^e Zes raadsleden (geeft voor een dorp veel te denken) wanneer de Burgem. voorgaat blijft over twee leden van het kerkbestuur en een rijksontvanger.

Met ongeduld zie ik een stuk tegemoet, niet als thans, doch flink onderteekend door het hoofd de gemeentelijke en kerkelijke overheid, waaraan toegevoegd eenige namen van achtendswaardige ingezetenen die Bergeijk toch zoveel kent.

Tot meer degelijke overtuiging verdedig ik den N.R.K.T.B. en roep zoolang den steun in voor de arbeiders.

Een onpartijdige.

De bondsadviseur, A.v.Erp, schrijft o.a

3. In April werd door den Secretaris van den Bond den Heer Haarmans te Utrecht uit Bergeik een invitatie ontvangen, om een spreker te zenden vanwege den Ned. R.K. Tabaksbewerkerbond.

Was nu het Hoofdbestuur verplicht te informeren of inderdaad de Geestelijke overheid of de Sigarenfabrikanten te Bergeik hierin gekend waren?

In elk geval was op die Vergadering tegenwoordig de Weleerw. Heer van Lieshout kapelaan.

Staande de Vergadering werd besloten tot oprichting van een Gilde met aansluiting bij den Bond.

Dit besluit kwam den Patroon Aarts ter oore.

Hij maakte later zijnen werklieden bekend, dat zij gedaan werk zouden krijgen, die zich bij de Vereeniging aansloten, en dat de fabriek zou gesloten worden indien allen lid werden.

Aarts dwong zijn werklieden op een stuk papier te teekenen, dat zij *voor altijd* voor het lidmaatschap van den Bond bedankten. Als zij dit niet deden werd de fabriek op staanden voet voor hen gesloten.

Een dreigement wat hij later introk en verving door degenen te beloonen, die geen lid van den Bond werden.

Het was bij gelegenheid van een uitvoering der Harmonie in het naburige Riethoven, dat de meesterknecht, die een goed glas bier gedronken had, den uitgesloten werkman toevoegde: *“gij voorlooper van den Bond moet de fabriek uit.”* Den volgenden morgen is deze werkman naar de fabriek gegaan maar kon geen tabak krijgen. De Patroon handhaafde dit ontslag. De Eerw. Heer Adviseur verkreeg ten 9 uur een onderhoud met den Patroon. Zijn Eerw. deed zijn best om den werkman weer in de fabriek te krijgen, doch te vergeefs.

Zoo is het beslist eene onwaarheid dat de bedoelde werkman ontslag genomen heeft: vijf personen kunnen dit getuigen.

Wanneer dus alle feiten valsch zijn en verkeerd zijn voorgesteld dan kunnen wij onze conclusie trekken, maar wij willen die liever aan het oordeel van den lezer overlaten.

De adviseur van de Tabaksverwerkersbond A. van Erp.

De fabrikant, Fried Aarts, geeft tegendruk.

4 24 augustus 1903

Hooggeachte Redactie

‘Bij deze verklaar ik als eerlijk man, ondanks de beweringen van den Eerw. Heer van Erp, adviseur van den N.R.K.T. Bond, dat ik **nooit** *“mijn werklieden gedwongen heb te teekenen, dat zij voor altijd zouden bedanken voor het lidmaatschap van den Bond.”* Ook heb ik daar voor nooit belooningen beloofd. Ik heb aan deze kinderachtigheid zelfs niet gedacht.

Ik heb alleen allen doen weten, toen er reeds een paar dagen na de oprichting van den N.R.K.T. Bond onder mijn volk praatjes gingen van staken, dat zij, die plannen daartoe koesterden, heen konden gaan.

Vervolgens verklaar ik, dat L. uit eigen beweging, in zijn bierstemming herhaaldelijk gezegd heeft: *"Ik trek er met heel de.... uit"*, hiermede bedoelende zijn medeleden van den Bond.

Hij heeft dien middag mij verschillende keeren bedreigd: *"ik neem mijn ontslag en twintig gaan er met mij de fabriek uit"*.

Den volgenden morgen, toen hij door den meesterknecht naar mij verwezen werd, of dat ontslag nemen doorging of niet, heeft hij gezegd: *"Dat verd... ik."* Ik heb hem gezegd, dat ik om 9 uur voor hem te spreken was op mijn kantoor, waarop hij de fabriek verliet, zonder van mij vooraf ontslag te hebben gekregen.

Eindelijk verklaar ik, dat een twintig werklieden niet van mijn fabriek waren gaan loopen, als de Eerw. Adviseur niet op het werk gekomen was met het commando: *"Leden van den Bond toont je solidair."* Ik kan zulks onder eede bevestigen en laat het aan ieders oordeel over, of deze Bond zich nog wel met den naam van Roomsch-Katholieke mag dekken.

Dankend voor de plaatsruimte,`

Hoogachtend, G. AARTS. Bergeijk,

De bond regeert daarop en dHr van Erp stelt o.a.

5.

4^e Het staat vast dat de werkman L. eerst is ontslagen door de meester-knecht.

5^e Hij had in absoluten zin geen ontslag genomen. Hij kwam des anderen daags op de fabriek en vroeg om tabak, die hem geweigerd werd. In zijn plaats is de Weleerw.heer Adviseur voor 11 uur naar den patroon gegaan, om den werkman tot de fabriek toe te laten doch Zijneerw. kreeg herhaaldelijk ten antwoord dat de werkman onverbiddeijk de fabriek uitbleef.

6^e Eindelijk wijs ik er op, dat de verklaringen van den patroon in strijd zijn met de getuigenissen der werklieden en van de weleerw. Heer van Lieshout, die getuigen dat er geen dwang tot staken is uitgeoefend.

Kapelaan J.v.Lieshout laat horen waar hij staat en schrijft o.a.

6. '... Laster is het, vuige laster het te laten voorkomen alsof de ontslagen werkman zich had te buiten gegaan aan den drank. Iedereen weet en zal het getuigen wie onder invloed van een 'kwaden dronk' gehandeld heeft. Ook wij kunnen een verklaring overleggen 'dat er geen sprake is geweest van staking vooraleer de werkman L. enkel en alleen om zijn lidmaatschap van den Bond door den meesterknecht word ontslagen, welk ontslag den volgende dag door den patroon gehandhaafd word'.

'..lijnrecht tegenover het ingezonden stuk (*de notabelenbrief, red.*) dat de ondertekening draagt van elf mannen, terwijl van die elf geen enkele tegenwoordig was ten getuige van het ontslag, van die mannen aan wie men om hunne positie in de maatschappij wel vertrouwen mag schenken.'

Duidelijke taal van de kapelaan. De 'notabelenbrief' was niet ondertekend door de pastoor.

De rijksontvanger A.Hartjens publiceert dat hij zijn eerdere ondertekening van de 'notabelenbrief' terugneemt omdat hij onmogelijk kan onderscheiden welk van de tegenstrijdige beweringen waar zijn. De tegenstrijdige beweringen van den Patroon of van de kapelaan over het ontslag van Leppens.

Ook **de stakers** doen een duit in het zakje,

7. Protest der stakers

‘Ondergetekenden, slachtoffers van den gedwongen strijd, protesteren tegen het stuk (*de notabelenbrief,red.*) waarin de N.R.K. tabaksverwerkersbond door een elftal inwoners van Bergeik belasterd wordt.

Wij verklaren dat *niemand* onzer bij het verlaten der fabriek *een traan heeft gestort*.

Wij komen op voor de eer van den Bond, die zich niet plaatst op het standpunt van den klassenstrijd, maar langs vreedzamen weg tracht te komen tot oplossing der grieven en aarzelen niet den N.R.K.T. Bond én den patroon én den werkman aan te bevelen, daar hij voor beider rechten beschermend optreedt.

P.Willems, A.Loos, A. Houtappels, Th. Kanen, H. Smets, P. Otwals, L.Jansen, P.Hurkmans, H.Braken, J.Braken, P.Steijns, P.Hoeks, J.Hoeks, F.Valkenaars, Th.A.v.Hoof, J.v .Hoof, A.Leppens, A.v.d.Heiden, F.Hoeks’

*Nu het ook nog een ‘welles/nietes’ discussie wordt, laten **de sigarenmakers** zich horen.*

8. ‘Ondergeteekenden verklaren:

. dat de Heer Aarts van het begin af aan wist, dat de organisatie een *Roomsche Katholieke* was, wat hij door zijne daden heeft getoond, en toch zijne werklieden *gedwongen* heeft, om als lid van den Bond te bedanken;

. dat er geen sprake is geweest van staking, vooraleer de werkman L. *enkel en alleen om zijn lidmaatschap* van den Bond door den meesterknecht werd ontslagen, welk ontslag den volgenden dag door den Patroon gehandhaafd werd;

. dat *niemand tot staken gedwongen is*, noch door eenige voorspiegeling daartoe is uitgelokt, maar, nadat alle vredelievende middelen waren ijdel gebleken, de werklieden de staking hebben aangegrepen als laatste middel, om hun recht van vereeniging te handhaven.

A. Leppens, (+) J. van Hoof, (+) Th. A. van Hoof, (+) A. van der Heijden, A. Loos, L. Jansen, A. Houtappels, (+) H. Smets, Th. Kanen, P. Hoeks, J. Hoeks,

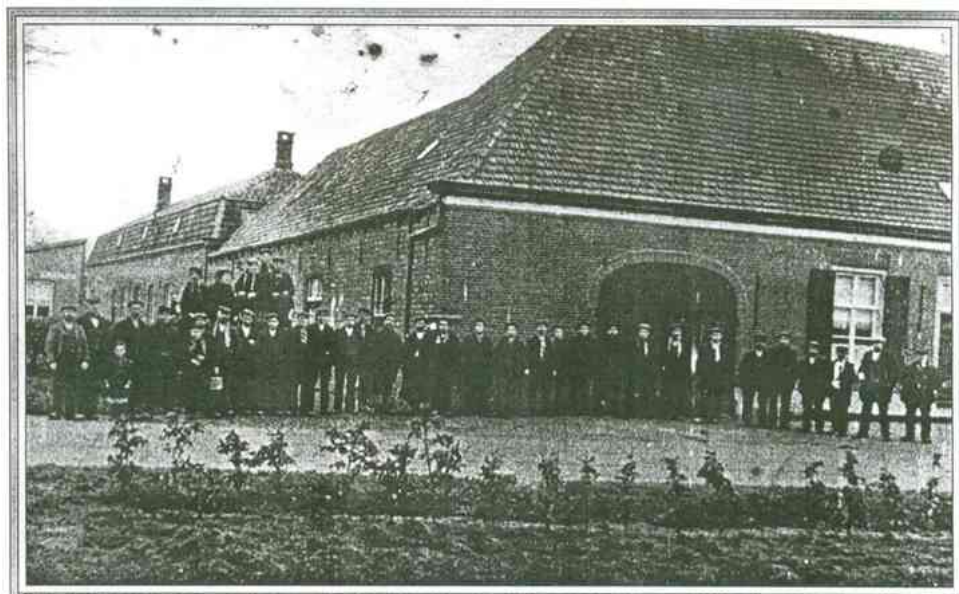
(+) P. Otwals, F. Hoeks, M. Schippers, A. van Wordragen, H. Tilborghs, G. van den Dungen, H. Wils, J. Leenen, A. Dickens, A. van Beijsterveld, A. de Wit, G. van Asten, A. Sengers, A. Wils, L. Linders, J.C. van Hoof, (+) M. Wils, J. Wils, P. Hurkmans, H. Braken, J. Braken, F. alkenaars, P. Willems.´

(+) *De personen die met een kruisje zijn aangewezen, waren getuige van het ontslag,*

De notabelen laten opnieuw van zich horen; acht notabelen i.p.v. elf. Behalve Hr.Hartiens zijn wethouder Dekker en Kerkbestuurder van Vlerken niet meer bij de ondertekenaars van het volgende schrijven.

9. *De notabelen schrijven:*

‘De werkman L., die een flink glas bier gedronken heeft krijgt woordenwisseling met de meesterknecht, die ook zijn glaasje goed gebruikt heeft. Is die biergeschiedenis nu ernstig genoeg om een staking te proclameren en voegt het een Roomsch-Katholieken Bond om op die gronden een Patroon te bestrijden ?’

Tja, zo ging dat in 1903, en de staking als conflict tussen Fried Aarts en de Tabaksbewerkerbond duurde voort tot oktober. Nadat in september geprobeerd was met een scheidsgerecht tot een oplossing te komen, waaraan Fried Aarts niet meewerkte, besloot de bond de staking op 11 oktober 1903 te beëindigen.

De stakende werknemers moesten op zoek naar een andere baan.

10. Bergeijk verdeeld

Wat begon als een kloppartijtje op de Riethovense kermis is uitgegroeid tot een reusachtig conflict.

Een conflict waarbij het hele dorp min of meer betrokken en in kampen verdeeld raakte, waarbij partijen lijnrecht tegenover elkaar kwamen te staan: werknemer tegenover werkgever, staker tegenover werkwillige, kapelaan tegenover kerkmeester, notabele tegenover gewone man, dorpsbestuurder tegenover kerkelijke hoogwaardigheidsbekleder

Een conflict waarbij partijen zwaar geschut in stelling brachten: elementen als bedrog, leugen, vuige laster, zelfs het handelen in strijd met pauselijke encyclieken worden in de strijd geworpen.

Een conflict waarbij mensen op hun partijkeuze terugkomen of van partij switchen.

Een conflict dat de dorpsgrenzen ver overschreed en waarop ook landelijke bemiddelaars hun tanden stukgebeten hebben.

In 't voorgaande zijn verschillende partijen aan het woord geweest. Eén partij hebben we echter nog niet gehoord, en die liet zich ook niet horen: Het is toch uiterst merkwaardig dat meester-kroniekschrijver P.N. Panken, die toch over tal van zaken zijn mening niet onder stoelen of banken stak, en die over van alles en nog wat in zijn dagboeken schreef, met geen woord rept over deze affaire die toch maandenlang het dorp in rep en roer gebracht moet hebben. Kon of wilde hij geen standpunt innemen of kon hij geen partij kiezen? Of was hij in zijn laatste levensjaar als oude alleenstaande man buiten de dorpsgemeenschap komen te staan?

Zeker is dat hij op goede voet stond met de notabelen en dat hij meer dan vriendschappelijke relatie onderhield met de burgemeestersfamilie Aarts.

Hij getuigt daar zelf van als hij in zijn dagboeken schrijft: *“Met G. Aarts bezichtigde ik de 8n. [februari 1892] zijne schoone fabriek”*; *“Wij waren vertrouwde en hartelijke vrienden”* schrijft hij in 1894 bij het overlijden van P.J. Aarts, burgemeester en vader van de fabrikant en hij betreurt het dat tijdens de lijkrede zijn *‘geheugen enigszins ontrouw was’* en hij daarvoor acht door hem voorbereide volzinnen niet had uitgesproken.

1897: 20 februari beschouwde ik, in bijzijn van den heer J. Raupp uit Eindhoven, de door hem voor de nieuw op te richten harmonie te Bergeijk 20 uitstekend fraaie muziekinstrumenten te Parijs vervaardigd en toen gedeponeerd in de fabriek van G. Aarts.

1899: Des avonds van 4 april heeft een schoon feest, ter gelegenheid van het in ontvangst nemen van een kunstig en fraai vaandel voor de harmonie Willem III, verbonden aan de sigarenfabriek van den heer G. Aarts op 't Hof te Bereik, in 't Hôtel de Keizer plaats gehad.

De Harmonie Willem III in 1900. Vooraan naast Fried Aarts de meesterknecht Jan Daniels. Achter de trom Janus Leppens.

Maar ook pastoors en kapelaans in Bergeyk en verre omtrek konden levenslang op de warme belangstelling van Panken rekenen. Misschien was het wel verstandig van Panken om geen partij te kiezen in een conflict dat welbeschouwd toch alleen maar verliezers kende.

Was Fried Aarts de winnaar, of toch meer de morele verliezer?

Is het symboliek dat zijn beeltenis op zijn monumentale graf zo gehavend is?

Wim van Dooremolen, Piet Aarts

Een creatieve soldaat in Bergeijk

In 2014 werd, met name in Europa, het uitbreken van WO I herdacht.

Er verschenen boeken, documentaires en er vonden tentoonstellingen plaats, ook in

Nederland.

Op 3 september werd in het programma "Hart van Nederland" (SBS 6) de aandacht gevestigd op een speciale tentoonstelling over WO I in Museum Huis Doorn.

Deze expositie was het

resultaat van oproepen die werden gedaan aan iedereen die een bijdrage kon leveren in de vorm van alle mogelijke (persoonlijke gegevens inzake WO I

Hierop werd o.a. gereageerd door mevrouw Visser-Mooy die beschikte over een schilderij dat haar grootvader had gemaakt TIJDENS ZIJN MOBILISATIETIJD IN 1915 IN BERGEIJK , VAN GRENSPAAL 187 IN “DE HUTTEN”.

Dit was voor Heemkundekring Bergeijk een dermate interessant onderwerp dat er contact werd opgenomen met Huis Doorn.

Van hieruit werd doorverwezen naar mevr. Visser-Mooy omdat het om privé-eigendom ging. Na een eerste telefonisch gesprek vertelde deze dat er nog meer materiaal beschikbaar was betreffende die mobilisatietijd in Bergeijk.

Na haar verteld te hebben dat dit voor onze heemkunde nuttige informatie was besloot zij spontaan mee te werken door wat beschikbaar was te verzamelen en toe te sturen.

Haar grootvader Fransois Albertinus Mooy werd in de zomer van 1915 gemobiliseerd aan de Nederlandse grens in Bergeijk. Hij was korporaal in de 2^e Comp.26^e Landw. Batj.

Zijn grote hobby was schilderen en in zijn vrije tijd maakte hij toen een schilderij van grensmaal 187 bij het bruggetje aan “De Hutten”

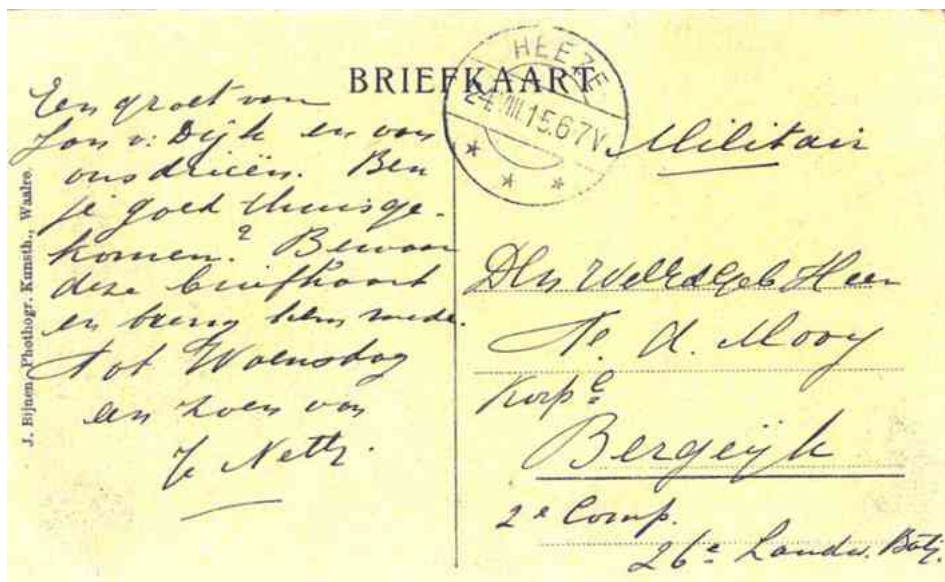
De heer Fransois Albertinus Mooy bleef kunstschilder en leefde van 1884-1968.

Om in contact te blijven met het thuisfront stuurde hij o.a. een brief aan “Mijn lief a.s. vrouwtje” van “Je a.s. man”

Zijn “Netty” stuurde hem een ansichtkaart vanuit Heeze.

Deze tastbare gegevens geven een goed beeld van situatie en de belevingswijze van bijna een eeuw geleden.

In deze beperkte wereld van WO 1 heeft Bergeijk toch nog een bescheiden rol gespeeld.

De Heemkunde Kring Bergeijk is mevr. Visser-Mooy zeer erkentelijk voor haar medewerking en toegezonden informatie.

Cor van Lent

Een nieuwe parochie in Bergeijk; Parochie St. Petrus ?

Parochies fuseren en krijgen soms een nieuwe naam, ook in Bergeijk. In mei 2014 stuurde ondergetekende het volgende schrijven aan de eerwaarde heer Mgr. Drs. A.L.M. Hurkmans, Bisschop te 's-Hertogenbosch en de eerwaarde heer L. Buyens, Pastoor te Bergeijk.

“Geachte heren,

Gelezen hebbende dat voor de nieuwe parochie van de gemeente Bergeijk een naam gezocht wordt kom ik tot het volgende:

Alle begrip voor de insteek om bij het samenvoegen van parochies een nieuwe naam te prefereren boven een van de bestaande om geen parochievoorkeur uit te stralen.

Maar, in Bergeijk is er een uitzonderlijke situatie.

Men vierde daar in 1999 het 1000 jaar bestaan van de parochie, waarbij parochiegeschiedenis werd vastgelegd in een boekwerk ‘Bergeijks Millennium’.

We lezen daarin hoe in de tijd van Keizer Otto I en zijn broer Bruno, aartsbischop van Keulen, veel St. Petrus’ Banden kerken werden gesticht (sinds 1960 met het simpele patronaat St. Petrus i.p.v. St. Petrus’ Banden).

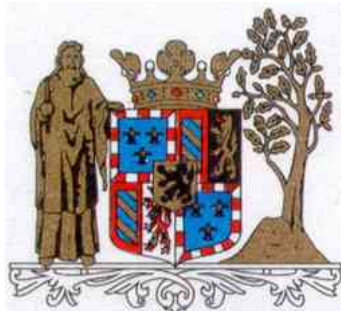
Zo ook te Bergeijk voor het gebied tussen Dommel en Run, een **Bergeijksse moederkerk** (‘integra ecclesia’), waarvan later vele parochiegebieden verzelfstandigden.

- In 1442 **Riethoven**, waar een ‘quarta capella’ de parochie St. Willibrordus werd.
- In 1444 **Westerhoven**, waar een ‘capella succursalis’ de parochie van de H. Servatius werd. Dit met verantwoordelijkheid voor Dommelen en Borkel, die in 1565, resp. 1690 zelfstandig werden.
- Vóór 1520 **Luyksgestel**, waar een ‘succursale kapel’ de parochie van de H. Martinus werd.
- 1846 **t Loo** werd als deel van de Bergeijkse St. Petrus parochie zelfstandig; deze nieuwe parochie, waartoe ook Weebosch behoorde, werd ook een St. Petrus Banden.
- In 1907 **Weebosch** zelfstandig met de parochie St. Gerardus Majella.

Zo zijn in de tijd vanuit de **moederparochie van St. Petrus** vele parochies ontstaan. Parochies die mogelijk aan het einde van hun zelfstandig bestaan weer terugkeren naar de moederkerk in het grote gebied van de gemeente Bergeijk.

Laat die nieuwe parochie de naam hebben van de patroon die het gebied altijd had: **St. Petrus**.

St. Petrus, hij staat ook op het prachtige wapen van de gemeente Bergeijk, waar hij een beschermende hand legt op het schild met o.a. Bourgondische symbolen. (In Bergeijk hebben ze nog steeds een bronzen klok uit 1367, ondanks de oorlogen in vorige eeuw; en ook de kruisgroep uit eind 15^e eeuw hangt nog steeds in de kerk. Dus: deze beschermheilige doet zo nu en dan zijn best.)

Het moge duidelijk zijn, in de grote gemeente Bergeijk zou de naam van de grote nieuwe parochie gewoon **St. Petrus** moeten zijn.

En ik denk dat, gezien de koppeling naar het gemeentewapen en naar de oorspronkelijke parochie, de parochianen van de betrokken kerken deze terugkeer zullen prefereren boven een 'vreemde' nieuwe naam.

Met hartelijke groet,

Mede namens het bestuur van de Heemkundekring Bergeijk

Wim van Dooremolen

Hoek 25 A 5571 GJ Bergeijk

P.S.

In het antwoord dat ondergetekende namens Mgr Hurkmans mocht ontvangen, wijst deze er op dat het parochiebestuur een keuze maakt en die voordraagt aan de bisschop.

Een reactie van pastoor Buyens of het parochiebestuur werd niet ontvangen. Wel stuurde de parochie mogelijke namen door naar de bisschop om hem te laten kiezen.

Het werd de Parochie St. Bernardus van Clervaux.

Wim van Dooremolen

In deze tijd van 'zorg om de zorg' even een terugblik

1901 Bergeijk krijgt een “**Oude mannen en vrouwenhuis**” aan de Eersel-sedijk, het ‘**St. Joseph’s Gesticht**’ van de zusters Ursulinen.

Hieronder in een latere uitvoering, met verhoogde voorgevel, toen het gesticht ‘Huize d’Alzon’ was geworden voor de zusters Oblaten.

Het gesticht van 1901 had ten doel “***de geestelijke en lichamelijke verzorging vooral van behoeftige en verlatene oude mannen en vrouwen***”.

Artikel 3 van de statuten: “***Ingevolge het voorgestelde doel, neemt zij op de arm-lastige oude mannen en vrouwen der gemeente Bergeik, tegen ene jaarlijksche tegemoetkoming vanwege het armbestuur van negentig gulden per persoon.***”

Tja, het is nu wat duurder geworden.

Wim van Dooremolen

Skivit

Vanallus Vallus

Herkenningpunten:

Meestal staalblauw en vorstvrij verendek.
De roep is bekend door zijn jodelend geluid.
Duidelijk herkenbaar zijn de mooie lange tenen.

Eigenschappen:

De vogel zie je niet vaak vliegen,
soms bij toeval uit de bocht.

Trendy vogel heeft na de jaarlijkse rui
elke weer een ander verenpracht.

Biotoop:

Bij loupes, afdalingen, schansen vindt je
grote koloniën van wel duizend exemplaren.
Zelfs indoor heeft deze rare snuiter
zijn domeinen liggen.

Henny Herps

van www.devoqelleedshow.nl

ISSN: 2213-820X